

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Opwaardering van het Wilhelminakanaal te Tilburg

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

29 oktober 2010 / rapportnummer 2268-84

1. Oordeel over het MER

De gemeente Tilburg, Rijkswaterstaat Dienst Noord-Brabant en de provincie Noord-Brabant zijn van plan om het gedeelte van het Wilhelminakanaal vanaf de instroom van de Donge tot aan de Dongenseweg op te waarden tot een vaarweg klasse IV. Hiertoe wordt het kanaal verbreed en verdiept. Daarbij komt naast sluis III een nieuwe sluis, wordt het waterpeil over een deel van het traject verlaagd en vervalt sluis II. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan dat de opwaardering mogelijk maakt, is een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

De Commissie voor de milieueffectrapportage¹ is van oordeel dat de essentiële informatie voor besluitvorming in het MER aanwezig is.

Het MER geeft een duidelijk overzicht van de historie van het project² en is prettig leesbaar. Uit het MER blijkt dat de verlaging van het waterpeil van het Wilhelminakanaal behoorlijke geohydrologische effecten heeft. Deze effecten worden gemitigeerd door het inlaten van kanaalwater. De Commissie adviseert om een monitoringprogramma op te stellen en de eventueel benodigde maatregelen aan te geven.

De verlaging van het waterpeil kan daarnaast effecten hebben op de natuur in de omgeving en voor sluis III. Enkele natuurgebieden in de omgeving zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De Commissie constateert dat effecten op soorten in enkele deelgebieden niet zijn uit te sluiten. Daarom is ook hier monitoring van belang.

Sluis III is aangewezen als rijksmonument. Zonder het treffen van mitigerende maatregelen zal de verlaging van het waterpeil leiden tot aantasting van de sluisdeuren en de fundering van de sluis.

Tot slot constateert de Commissie op basis van het MER dat hinder bij de uitvoeringswerkzaamheden ten behoeve van de opwaardering van het kanaal een belangrijk aandachtspunt is bij de in het vervolg te nemen besluiten.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Adviezen Commissie'. In bijlage 2 is opgenomen welke zienswijze de Commissie bij dit advies heeft betrokken.

² In 2000 is al een MER over de opwaardering van het Wilhelminakanaal opgesteld en door de Commissie getoetst. Hierover heeft echter geen besluitvorming plaatsgevonden.

2. Toelichting op het oordeel en aanbevelingen voor het vervolg

2.1 Water

Onderdeel van de voorgenomen activiteit is het infiltreren van kanaalwater in de watergangen rond het kanaal, waarmee de negatieve effecten op de (grond)waterhuishouding worden beperkt. Deze infiltratie zal effectief moeten blijven gedurende de gehele levensduur van het kanaal met het voorgenomen waterpeil. In het MER is aangegeven dat na realisatie (grond)waterpeilmonitoring in relatie tot de voorspelde effecten wenselijk is. Monitoring van kanaalwaterkwaliteit is nodig om te bepalen of, met name in de winter, waterinlaat tijdelijk gestopt moet worden vanwege ontoereikende kwaliteit. Er is in het MER nog geen inzicht gegeven in de frequentie van de monitoring, de locatie van de waarnemingspunten en de vertaling van de metingen naar de effecten. Evenmin is duidelijk welke mitigerende maatregelen kunnen worden genomen, indien de effecten anders uitvallen dan verwacht. Wel wordt in het ontwerpbestemmingsplan het opstellen van een afzonderlijk monitoringplan aangekondigd.

De Commissie adviseert om bij de besluitvorming in een monitoringprogramma aan te geven hoe monitoring van het (grond)waterpeil en de kanaalwaterkwaliteit zal plaatsvinden en welke maatregelen achter de hand worden gehouden om eventueel tegenvallende effecten te mitigeren.

2.2 Natuur

Het valt de Commissie op dat de informatie over eventuele natuureffecten zeer verspreid over de rapporten is weergegeven.³ De aangetroffen informatie verschilde bovendien in detaillering en omvang van het studiegebied.

Ten aanzien van het deelgebied Huis ter Heide merkt het MER op dat een mogelijk effect op een doeltype als “ven” in het voorjaar niet geheel wordt uitgesloten⁴. Belangrijke Flora- en faunawetsoorten als vinpootsalamander, kamsalamander, heikikker, rugstreeppad, poelkikker en boomkikker die voor voortplanting deels op vennen zijn aangewezen ondervinden volgens het MER⁵ op hun beurt geen effecten van de voorspelde grondwaterstandverlagingen. Gegeven de geconstateerde suboptimale ontwikkeling van vochtafhankelijke natuur lijkt deze conclusie voorbarig. Een gemiddelde daling van 5 cm in het voorjaar lijkt niet veel, maar kan in zeer droge voorjaren wellicht tot het (deels) droogvallen van poelen en vennen leiden. Hetzelfde geldt in feite ook voor de geconstateerde verdrogingseffecten op Drijfslanen en de

³ Op vier plaatsen (het hoofdrapport, bijlage 3, het Ecologisch onderzoek en de Flora- en faunawettoetsing) trof de Commissie informatie over effecten op de natuur aan.

⁴ Zie de bijlage van het MER.

⁵ Het Ecologische onderzoek en de Flora- en faunawettoetsing gaan niet in op de effecten van grondwaterstandverlagingen op beschermde soorten in Huis ter Heide, Drijfslanen en Drassige Driehoek.

Drassige Driehoek. Dat de huidige situatie aldaar nu al niet ideaal is, betekent dat het nog moeilijker wordt de EHS-doelstellingen te halen als gevolg van het voornemen.

De Commissie beveelt aan om bij de besluitvorming rekening te houden met de effecten van grondwaterstandverlagingen op beschermde diersoorten in Huis ter Heide, Drijfbanen en Drassige Driehoek.

In Huis ter Heide wordt infiltratie opgevoerd als mitigatie/compensatie, maar onduidelijk blijft of in het voorjaar voldoende schoon water beschikbaar is. Of er na mitigatie geen effecten zullen optreden valt dus zonder aanvullend onderzoek onmogelijk met zekerheid vast te stellen. In het MER wordt aangegeven dat wanneer 'inlaat' in het voorjaar tijdelijk niet mogelijk is, mogelijke effecten met lokale maatregelen kunnen worden voorkomen. De aard van deze maatregelen en de effectiviteit daarvan zijn nog onduidelijk. De Commissie heeft van de gemeente Tilburg begrepen dat bij lokale maatregelen wordt gedacht aan verder ontgraven van het maaiveld en/of het verdiepen van vennen. De Commissie wijst erop dat de mogelijkheid voor het verdiepen van vennen doorgaans zeer beperkt is door de kwetsbaarheid van de ondoorlatende bodem. Ook de gemeente Tilburg zelf gaf aan dat voor Huis ter Heide een verbetering als gevolg van een dergelijke maatregel niet waarschijnlijk is.

De Commissie adviseert om de te verwachten grondwaterstanddaling in Huis ter Heide, Drijfbanen en Drassige Driehoek goed te monitoren (zie advies over monitoringprogramma in paragraaf 2.1). In het MER is aangegeven dat 'maximale infiltratie in het voorjaar' een mitigerende maatregel zou kunnen zijn. De Commissie beveelt aan de maatregelen om eventuele tegenvallende effecten te mitigeren, in het vervolgtraject verder uit te werken.

2.3 Cultuurhistorie

Ten opzichte van het MER uit 2000 beschrijft dit MER een variant waarbij het ensemble van de huidige sluis III met cultuurhistorische waarde (rijksmonument) behouden kan blijven. Uit de beschrijving blijkt echter niet wat de effecten van de peildaling op het rijksmonument zijn. De daling van het kanaalpeil kan effecten hebben op de (houten) deuren en fundering van de sluis. Daarom wordt erover gedacht om het rijksmonument door middel van een keerwand af te schermen van het kanaalpeil met de waterpeilverlaging, zodat de peildaling geen invloed heeft op het rijksmonument.⁶

De Commissie constateert dat de peildaling zonder het treffen van mitigerende maatregelen zal leiden tot aantasting van het rijksmonument.

2.4 Hinder in de realisatiefase

Volgens het MER komt bij de opwaardering van het kanaal ongeveer 800.000 m³ grond vrij die afgevoerd moet worden. Als deze grondafvoer over de weg plaatsvindt, betekent dit dat

⁶ De Commissie heeft dit tijdens het bezoek aan de locatie op 24 september 2010 van de gemeente begrepen. Later is dit in e-mailverkeer nog toegelicht.

circa 32.000 vrachtwagens nodig zijn om de grond af te voeren. Heen-en-weer geeft dit 64.000 bewegingen. Dit leidt tot verhoogde geluidbelasting, verminderde luchtkwaliteit, trillingshinder en verminderde verkeersveiligheid. In het MER wordt transport over de weg dan ook 'sterk negatief' beoordeeld, terwijl het transport per schip amper tot effecten op de omgeving leidt.

In het akoestisch onderzoek zijn de effecten in de realisatiefase niet meegenomen. De meest significante geluidbelasting vindt echter juist plaats in de realisatiefase. Voor omwonenden (met name voor de bewoners van de wijk Reeshof) is het nu niet duidelijk hoeveel hinder de bij de uitdieping, grondoverslag en -afvoer in te zetten installaties en materieel oplevert. Ditzelfde geldt voor de duur van die mogelijke hinder. Tevens biedt het MER geen inzicht in het effect op de geluidbelasting indien voor een afvoer over water wordt gekozen in plaats van over de weg. Hoewel niet verder uitgewerkt, wordt in het MER aangegeven dat negatieve (geluid)effecten van uitdieping, grondoverslag- en afvoer sterk beperkt kunnen worden door bij de aanbesteding randvoorwaarden te stellen aan de uitvoeringswijze.

De keuzes in de wijze van uitvoering worden niet in het bestemmingsplan gemaakt, maar bij de aanbesteding voor de uitvoering van het voornemen. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan bevat het MER derhalve voldoende informatie.

<p>De Commissie adviseert om rekening te houden met de hinder bij de realisatie van het initiatief, waaronder tevens wordt verstaan de communicatie met betrokken bewoners over de uitvoeringswijze en getroffen maatregelen.</p>

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat Noord-Brabant

Bevoegd gezag: gemeenteraad van de gemeente Tilburg

Besluit: Herziening bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: D03.0

Activiteit: Opwaardering van het Wilhelminakanaal van sluis II tot de Dongenseweg in Tilburg tot een klasse IV vaarweg.

Bijzonderheden:

De voorgenomen activiteit is m.e.r.-beoordelingsplichtig, omdat het een waterweg betreft die (na opwaardering) bevaren kan worden door schepen met een laadvermogen van meer dan 900 ton. De initiatiefnemer heeft ervoor gekozen om de beoordelingsplicht over te slaan en direct een m.e.r. te doorlopen.

Voor vrijwel hetzelfde voornemen is in 2000 reeds een volledige m.e.r.-procedure doorlopen. De Commissie voor de m.e.r. heeft toen geconstateerd dat de essentiële informatie voor de besluitvorming aanwezig was in het MER. Omdat nooit een ruimtelijk besluit heeft gevolgd op dat MER, wordt nu een nieuwe procedure doorlopen.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in De Tilburgse Koerier van: 14 mei 2009

ter inzage legging informatie over het voornemen: 15 mei 2009 tot en met 25 juni 2009

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 13 mei 2009

richtlijnenadvies uitgebracht: 15 juli 2009

inhoudseisen vastgesteld: 29 september 2009

kennisgeving MER in De Tilburgse Koerier van: 26 augustus 2010

ter inzage legging MER: 27 augustus tot en met 7 oktober 2010

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 24 augustus 2010

toetsingsadvies uitgebracht: 29 oktober 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

dr.ir. G. Blom (voorzitter)

ir. P. van Eck

ir. C. van der Giessen

ir. D.L.J. Heikens

mr.dr.s. G.A.J.M. Hoevenaars (werkgroepsecretaris)

ing. R.P.M. Jansen

drs. S.R.J. Jansen

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer en de eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake, als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, alvorens het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Milieueffectrapport Opwaardering van het Wilhelminakanaal vanaf de instroom van de Donge tot aan de Dongenseweg, d.d. 26 maart 2010
- Rapport Provinciale Visie Brabantse Vaarwegen 2004–2050, d.d. juli 2004

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. A.J.H.C. Wirken, Tilburg

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Opwaardering van het Wilhelminakanaal te Tilburg

De gemeente Tilburg, Rijkswaterstaat Dienst Noord-Brabant en de provincie Noord-Brabant zijn van plan om het gedeelte van het Wilhelminakanaal vanaf de instroom van de Donge tot aan de Dongenseweg op te waarderen tot een vaarweg klasse IV. Hiertoe wordt het kanaal verbreed en verdiept. Daarbij komt naast sluis III een nieuwe sluis, wordt het waterpeil over een deel van het traject verlaagd en vervalt sluis II. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan dat de opwaardering mogelijk maakt, is een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

ISBN: 978-90-421-3154-5

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

